

Participatia penala

Autoratul

a) *Notiune si caracterizare.* Autoratul este acea forma de participatie care consta din savârsirea de acte de executare a faptei prevazute de legea penala. Aceasta definitie rezulta si din dispozitiile legale în vigoare (art. 24 C. pen.), care prevad ca este autor persoana ce savârseste în mod nemijlocit fapta prevazuta de legea penala. Noul Cod penal reglementeaza identic notiunea de autor. În acest sens, în art. 38 alin.1, a fost preluat integral textul art. 24 din actualul Cod penal. Noutatea apare prin alineatul 2 al articolului 38 din noul Cod penal, în sensul introducerii textului care prevede ca „daca mai multe persoane savârsesc nemijlocit, împreuna, o fapta prevazuta de legea penala, fiecare din ele va fi pedepsita ca autor”.

În raport cu celelalte forme ale participatiei, autoratul se distinge prin caracterul sau esential si necesar, întrucât contributia autorului consta tocmai în savârsirea faptei (actiunii sau inactiunii) care constituie infractiune. Autoratul este singura forma de contributie la infractiune, care poate exista si în afara si independent de celelalte forme ale participatiei. Nici instigarea, nici complicitatea nu pot exista în afara autoratului, în timp ce acesta din urma poate exista de sine statator, deoarece fapta prevazuta de legea penala poate fi savârsita în mod nemijlocit fara sa fie necesare si alte contributii. Cu toate acestea, în sensul tehnic al termenului, autoratul (ca si termenul „autor”) nu poate fi înteles decât în corelatie cu termenii de complicitate (complice) si de instigare (instigator), el desemnând o anumita forma de contributie la savârsirea unei infractiuni, în raport cu alte forme de contributie posibile.

În doctrina moderna asupra continutului notiunii de autor au fost abandonate:

- teoria formala, obiectiva, potrivit careia autor este numai persoana care a realizat elementul material al laturii obiective, descrisa în norma incriminatorie;
- teoria materiala obiectiva, care sustine ca autor este doar persoana a carei actiune este apta sa produca urmare socialmente periculoasa (rezultatul);
- teoria subiectiva, potrivit careia trebuie considerat autor doar persoana care comite infractiunea pentru sine sau în interesul sau. În locul acestor teorii, mai vechi, este de actualitate noua teorie a dominatiei asupra faptei.

Potrivit acesteia, este autor al infractiunii doar persoana care detine controlul functional asupra faptei, în sensul exercitarii unei dominatii asupra acesteia, în asa fel încât, în orice moment, acea persoana sa decida comiterea sau renuntarea la savârsirea faptei. Cercetarea autoratului prezinta interes, în primul rând, pentru a-l putea deosebi în mod clar de celelalte forme de participatie, în special de complicitatea concomitenta. Interesul cercetarii este evident si cu privire la asa-numita participatie simpla (omogena) sau coautorat. Mai întâi este important sa fie relevate si subliniate trasaturile caracteristice ale autoratului, care sunt, în esenta, urmatoarele:

- **Sub raportul laturii obiective**, autoratul reprezinta activitatea materiala realizata de persoana care savârseste în mod nemijlocit fapta prevazuta de legea penala. Aceasta înseamna realizarea actelor de executare specifice laturii obiective a infractiunii (însasi actiunea sau inactiunea ce constituie elementul material al infractiunii). Aceste trasaturi rezulta din însasi caracterizarea legala a autoratului (art. 24 C.pen.). Prin aceste trasaturi caracteristice, autoratul se deosebeste net de instigare, care consta în actiunea de determinare a unei persoane la savârsirea

faptei, deci într-o contribuție indirectă la executarea acesteia. Totodată, autoratul se deosebește și de complicitate, care, de asemenea, reprezintă o contribuție indirectă la săvârșirea infracțiunii, constând în sprijinirea sub orice formă a executării de către autor a acțiunii sau inacțiunii incriminate.

Caracterul de act de executare a unei contribuții la săvârșirea infracțiunii nu este totdeauna suficient pentru existența autoratului. La acele infracțiuni, denumite **proprii**, este considerată autorat numai executarea faptei de către persoana care are calitatea cerută de lege (funcționar, cetățean român, militar etc.), nu și contribuția identică a altui subiect. În cazul acestor infracțiuni, o astfel de contribuție, prin acte de executare săvârșite de o persoană fără calitatea cerută de lege, este considerată complicitate, și nu coautorat.

– **Sub raportul laturii subiective**, autoratul, datorită specificului său de contribuție esențială, constând din însăși săvârșirea faptei incriminate, poate fi realizat cu orice formă de vinovăție. În cazul participatiei complexe (eterogene), dacă autorul a acționat cu intenție există participatie propriu-zisă sau perfectă, iar dacă el a săvârșit fapta din culpă sau fără vinovăție, fiind însă determinat de un instigator sau sprijinit de un complice, care acționează cu intenție, vom avea o participatie improprie sau imperfectă.

b) *Coautoratul*. Este situația în care o faptă prevăzută de legea penală a fost săvârșită în mod nemijlocit prin eforturile conjugate a două sau mai multor persoane care au calitate de autori. Această activitate conjugată, de cooperare a acestor persoane, la realizarea nemijlocită a laturii obiective a infracțiunii, poartă denumirea de coautorat, iar persoanele care realizează, prin contribuțiile lor, fapta prevăzută de legea penală se numesc coautori. Coautoratul poate exista atât în cadrul unei participatii complexe (eterogene), la care doi sau mai mulți participanți au calitatea de autori (coautori), iar alții au calitatea de instigatori sau de complici, cât și în cadrul unei participatii simple (omogene), la care toți participanții au calitatea de autori (coautori).

1. *Latura obiectivă*. Pentru existența coautoratului trebuie să se constate că cel puțin doi participanți au săvârșit în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală, respectiv că au efectuat acte de executare a acesteia. Această constatare implică însă înțelegerea clară a noțiunii de act de executare a faptei incriminate. În sensul strict al termenului, prin act de executare sau de săvârșire nemijlocită a faptei se înțelege orice act de conduită exterioară prin care se realizează direct acțiunea sau inacțiunea incriminată. În știința dreptului penal și în practica judiciară au fost aduse unele precizări și clarificări deosebit de importante pentru înțelegerea noțiunii de act de executare, ca act de coautorat. În acest sens, s-a arătat că trebuie să fie considerate ca acte de executare, deci ca acte de coautor, și acele acte prin care se contribuie, chiar indirect, la comiterea faptei incriminate, cum ar fi actele de paralizare a energiei de opunere sau înlăturarea unui obstacol din calea săvârșirii faptei. Astfel, sunt considerate acte de coautorat, și nu de complicitate, actele prin care victima este immobilizată sau împiedicată să se apere, în timp ce un alt participant o lovește, provocându-i moartea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății; au fost calificate drept coautorat faptele inculpaților care, aflându-se într-o locuință, împreună cu alți inculpați, pentru a sustrage bunuri, au împachetat și ei unele lucruri dintre cele care au făcut obiectul material al infracțiunii de furt, chiar dacă aceștia, la plecarea, de teama poliției, care fusese alarmată, nu au reușit să ia decât un singur bun dintre cele împachetate; de asemenea, este considerat act de coautorat acțiunea

de a pune piedica victimei infractiunii de tâlharie, pentru a o dezechilibra si a usura deposedarea ei, prin smulgere de bijuterii etc.

De asemenea, s-a precizat ca, în cazul infractiunilor complexe, este coautor acela care savârseste una dintre actiunile ce formeaza elementul material al infractiunii complexe respective (de exemplu, amenintarea în cazul ultrajului, cealalta actiune de lovire fiind realizata de un alt coautor). O alta precizare priveste momentul în care pot fi savârsite diferitele acte de coautorat. În legatura cu aceasta s-a decis ca, daca contributia diferitelor coautori este de regula simultana, aceasta poate fi totusi si succesiva, contributiile putând fi date succesiv, în timp, într-o înlantuire de acte de executare a infractiunii unice.

Interventia succesiva a coautorilor este posibila nu numai în cazul infractiunilor continue si continuate, dar si în cazul altor infractiuni care, prin natura lor complexa, nu pot fi realizate decât prin contributii succesive (de exemplu, în cazul infractiunii de atentat care pune în pericol siguranta statului – art. 160 C.pen.). Tot asa, s-a decis ca pentru existenta coautoratului nu este necesar ca diferitele contributii ale coautorilor sa conste din acte de executare identice. Este suficient ca acestea sa se completeze unele pe altele într-o activitate unica, indivizibila, fiecare dintre ele aparând ca indispensabila pentru realizarea faptei prevazute de legea penala. Astfel, de exemplu, s-a stabilit ca trebuie sa fie considerate ca acte de coautorat loviturile aplicate victimei unei infractiuni de omor, chiar daca nu toate aceste lovituri au fost mortale, sau actiunea unui inculpat de a primi imediat si ascunde bunul sustras din buzunarul victimei de catre alt inculpat etc.

2. *Latura subiectiva*. Coautoratul, fiind o forma de participatie propriu-zi-sa sau perfecta, se caracterizeaza, din punct de vedere subiectiv, prin existenta la toti participantii a aceleiasi forme de vinovatie, adica fie intentie, fie culpa. De regula, coautoratul se realizeaza cu intentie, în sensul ca toti coautorii sunt constienti ca savârseasc si vor sa savârseasca acte de executare a aceleiasi fapte prevazute de legea penala, al carei rezultat socialmente periculos îl prevad si îl urmaresc. Coautoratul astfel realizat poate exista atât în cazul unei participatii complexe, la care în afara de coautori exista instigatori si complici, cât si în cazul participatiei simple sau omogene, la care nu exista decât coautori. Coautoratul poate exista si în cazul infractiunilor din culpa si el se realizeaza atunci când doua sau mai multe persoane, actionând din culpa, au savârsit fiecare, simultan ori succesiv, acte de executare a faptei ilicite prin care s-a produs acelasi rezultat socialmente periculos.

Unii autori (de exemplu, Vasile Papadopol) sunt de parere ca nu poate exista coautorat în cazul infractiunilor neintentionate, faptuitorii care coopereaza la realizarea din culpa a aceluiasi rezultat fiind considerati ca autori ai unor infractiuni autonome. Credem însa ca nu se poate nega existenta participatiei atunci când se constata vointa comuna a mai multor persoane de a coopera la savârsirea unei fapte al carei rezultat socialmente periculos nu l-au prevazut sau au crezut ca nu se va produce. Fata de unitatea actiunii si a rezultatului produs, nu se poate vorbi de o pluralitate de infractiuni, ci de o singura infractiune savârsita prin cooperare, deci de coautorat.

3. *Infractiuni incompatibile cu coautoratul*. Exista infractiuni la care coautoratul nu este cu putinta, desi sunt susceptibile de savârsire în participatie sub forma instigarii sau complicitatii. Este cazul infractiunilor cu autor unic, care nu pot fi savârsite nemiilocit decât de o singura persoana (infractiuni care se savârseasc *in persona propria*), cum sunt marturia mincinoasa, cersetoria, dezertarea, nedenuntarea etc. În cazul acestor infractiuni, fiecare faptuitor savârseste o infractiune de sine statatoare, în propria persoana.

Nu pot fi savârsite în coautorat nici infracțiunile omisive, deoarece neîndeplinirea unei obligații legale are aproape întotdeauna un caracter individual. În cazul în care acea obligație legală ar reveni mai multor persoane, într-un anumit termen, îndeplinirea acelei obligații la termenul stabilit, de către una din persoanele obligate, profita și celorlalte. În situația în care nici una dintre persoanele respective nu își realizează obligația, fiecare va răspunde individual. Prin excepție, în doctrină, a fost acceptat coautoratul în situația în care o obligație legală aparține unei anumite colectivități determinate. S-a opinat că, în asemenea cazuri, membrii acestei colectivități trebuie tratați ca și coautori la infracțiunea omisivă, datorită contribuției lor comune la nerealizarea obligației legale.